

СЧЕТОВОДНИ И ДАНЪЧНИ АСПЕКТИ НА ПРЕВРЪЩАНЕТО НА ДЪЛГ СРЕЩУ СОБСТВЕНОСТ

Бойко Костов

Дипломиран експерт-счетоводител,
Регистриран одитор

Ключови думи:	Резюме
<p>Дълг срещу собственост</p> <p>Апорт</p> <p>Счетоводно отчитане</p> <p>Данъчни аспекти</p> <p>Оценка на вещи лица</p>	<p>Настоящата статия има за цел да даде практически насоки в случаите на превръщане на дълг срещу собственост, като анализира правното основание, счетоводното отчитане и данъчното третиране на този род сделки в различни хипотези.</p>

I. Правни аспекти на сделката

Правната основа на тези сделки е Законът за задълженията и договорите (ЗЗД). Този закон предвижда в случаите, когато длъжникът не може да изпълни дадено задължение (най-често става въпрос за парично такова), да предостави друга престация. В хипотезата, предмет на тази разработка, това са акции или дялове от капитала на дружеството длъжник. На основание на разпоредбите на същия закон кредиторът **не може да бъде принуден** да приеме в изпълнение нещо, различно от дължимото. Той обаче може доброволно да приеме различна престация, когато е съгласен с предложението от длъжника начин на погасяване на задължението, т.е. изпълнение, различно от дължимото, може да се случи само с изричното съгласие на кредитора. В този случай е налице нов договор по смисъла на ЗЗД – **даване вместо изпълнение**. В чл. 65 от същия закон се съдържа правната уредба на даването вместо изпълнение. Това е договор между кредитора и длъжника, с който те се споразумяват, че длъжникът ще престава нещо различно от дължимото към определена дата. Второто ограничително условие, съществуващо в ЗЗД, е, че кредиторът не може да бъде принуден да приеме дължимото на части, дори когато то е делимо на части, това може да стане отново само с неговото изрично съгласие.

В случаите на сделка дълг срещу собственост, от гледна точка на търговски дружества – длъжници, попадаме в хипотезата на апорт по смисъла на ТЗ, тъй като задължението на съответното дружество към дадено физическо или юридическо лице е респективно негово вземане към същото дружество – длъжник. Това вземане, за да се внесе в капитала на същото дружество и доколкото се приема, че то е финансов инструмент, а не налични пари, подлежи на оценка по реда на чл. 72 и 73 от същия закон.

**II. Счетоводно отчитане на сделките дълг срещу собственост. КРМСФО
Разяснение 19 *Погасяване на финансови пасиви с инструменти на
собствения капитал***

При това разяснение Комитетът за разяснения се базира на факта, че длъжник и кредитор могат да предоговорят условията на възникналия финансов пасив. Същият може да бъде в резултат на доставки на стоки или услуги по смисъла на разяснението, както и получен заем или допълнителни вноски в капитала от собствениците по реда на чл. 134 от ТЗ. Целта на стопанската операция е длъжникът да погаси задължението си изцяло или частично, като емитира инструменти на собствения капитал в полза на своя кредитор. На практика при тази сделка кредиторът на по-късен етап получава правото на избор задължението към него да бъде погасено с инструменти на собствения капитал (СК) по смисъла на МСФО 2 *Плащане на база акции*.

КРМСФО 19 разглежда счетоводното отчитане само от страна на предприятието – длъжник. То не дава предписания относно счетоводното отчитане от страна на кредитора. Целта е да се дадат счетоводни насоки как да бъдат оценени издадените инструменти на собствения капитал поради съществуващата различна практика, а тя е следната:

- Признаване на инструментите на СК по балансовата стойност на съществуващия пасив, без да се отчита печалба или загуба;
- Признаване на инструментите на СК по справедливата стойност на съществуващия пасив или на емитираните инструменти на собствения капитал, като разликата между тази сума и балансовата стойност на финансовия пасив се отчита като печалба или загуба.

Едно от ограничителните условия на разяснението е, че то не се прилага, когато кредиторът и предприятието са контролирани от една и съща страна или страни преди и след сделката и същността на сделката включва разпределяне на капитал от страна на предприятието или капиталова вноска в предприятието, което е най-често срещаният случай в нашата практика. Другите две изключения са:

- кредиторът е също пряк или непряк акционер и действа в това си качество, т.е. това е операция със собственика;
- погасяването на финансовия пасив чрез емитирането на акции е в съответствие с първоначалните условия на финансовия пасив. В този случай това е сделка с право на избор за уреждане по смисъла на МСФО 2. При тях предприятието получава стоки или услуги и съгласно условията на споразумението доставчикът на тези стоки или услуги или самото предприятие може да избира начина на уреждане на сделката. Това може да стане чрез емитиране на капиталови инструменти или чрез изплащане на парични средства, или предоставяне на други активи. С други думи,

при тази хипотеза сделката е била изначално договорена да бъде изпълнена с опция за право на избор.

Поставените за разглеждане въпроси в **КРМСФО 19** са следните:

1. Представяват ли инструменти на собствения капитал на предприятието, емитирани с цел погасяването изцяло или частично на негов финансов пасив, „платено възнаграждение“ в съответствие с параграф 3.3.3 от МСФО 9?
2. Как предприятието следва да измери първоначално инструментите на собствения капитал, емитирани за погасяване на такъв финансов пасив?
3. Как предприятието следва да отчете разликата между балансовата стойност на погасения финансов пасив и първоначално измерената стойност на емитираните инструменти на собствения капитал?

Постигнатият консенсус от Комитета за разяснения по поставените въпроси е следният:

Емитирането на инструменти на собствения капитал на предприятието в полза на кредитор с цел погасяване изцяло или частично на финансов пасив **представява „платено възнаграждение“ в съответствие с параграф 3.3.3 от МСФО 9 Финансови инструменти.** Този параграф предвижда разликата между балансовата стойност на финансов пасив (или част от финансов пасив), който е бил погасен или прехвърлен на друго лице, и платеното възнаграждение, включително всякакви прехвърлени непарични активи или поети пасиви, да се признава в печалбата или загубата.

Предприятието премахва финансовия пасив (или част от финансовия пасив) от своя отчет за финансовото състояние само и единствено ако той е погасен в съответствие с параграф 3.3.1 от МСФО 9. Тази норма предвижда, че предприятието изважда финансовия пасив (или част от финансовия пасив) от своя отчет за финансовото състояние тогава и само тогава, когато той е погасен – т.е. когато задължението, посочено в договора, е изпълнено, анулирано или давностният му срок е изтекъл.

В случай че инструменти на собствения капитал са емитирани в полза на кредитор с цел погасяване изцяло или частично на финансов пасив при първоначалното признаване, предприятието ги измерва по справедливата стойност на емитираните инструменти на собствения капитал, освен ако справедливата им стойност не може да бъде надеждно измерена, т.е. това е посочената предпочитана база по смисъла на разяснението. Ако справедливата стойност на емитираните инструменти на собствения капитал не може да бъде надеждно измерена, тогава инструментите на собствения капитал се измерват по такъв начин, така че те да отразяват справедливата стойност на погасения финансов пасив.

На практика, доколкото Търговският закон императивно изисква оценка на апорта (вземането), в конкретния случай предприятието ще оцени издадените

акции или дялове на база справедливата стойност на погасения пасив и не може да се ползва предпочитаната база за оценка по смисъла на КРМСФО 19.

Тук следва да се подчертае, че основанията за заключение по КРМСФО 19 много ясно индикират, че предприятията могат **да имат практически трудности при оценяване на справедливата стойност както на емитираните инструменти на СК, така и на финансовия пасив, когато предприятието длъжник е във финансови затруднения.**

Разликата между балансовата стойност на погасения финансов пасив (или погасената част от финансовия пасив) и платеното възнаграждение се признава в печалбата или загубата в съответствие с параграф 3.3.3 от МСФО 9, т.е. във всички случаи, когато вземането бъде оценено различно от неговия номинал, разликата ще представлява печалба или загуба за предприятието длъжник.

III. Практически примери за счетоводно отчитане и данъчно третиране по ЗКПО на сделките „дълг срещу собственост”

Доколкото оценката в дружествения договор не може да бъде по-висока от оценката на вещите лица (чл. 72, ал. 3 от ТЗ), са възможни различни практически хипотези, някои от които ще разгледаме и с практически примери:

1. Оценката на вещите лица да бъде равна на оценката, приета в дружествения договор, и същата да съответства на номинала на вземането. В този случай не възникват никакви счетоводни и данъчни ефекти за длъжника и кредитора. Такава оценка би се базирала на обстоятелството, че вземането по принцип представлява парична или монетарна позиция по смисъла на МСС 21 *Ефекти от промените в обменните курсове*. За монетарни позиции по смисъла на същия стандарт се считат паричните наличности, както и такива активи и пасиви, които предстои да бъдат получени или заплатени в определен или определим брой парични единици.
2. Оценката на вещите лица да бъде равна на оценката, приета в дружествения договор, и същата да превишава номинала на вземането;

Практически пример при тази хипотеза:

Дружество с ограничена отговорност „X” ООД ще направи непарична вноска в капитала на друго дружество „У” ООД. Обект на апорта ще е негово вземане към „У” ООД с номинална стойност 10 000 лв. Оценката на вещите лица е 11 000 лв. и същата е приета в дружествения договор. Поставеният въпрос е: какви ще бъдат счетоводните записвания при двете дружества, с какви суми и какво е данъчното третиране на горепосочената сделка от гледна точка на ЗКПО?

Отговор на поставените въпроси:

A. Счетоводно отчитане в „У” ООД

На база на примерните суми осчетоводяването ще бъде следното:

а/ за вписване на увеличението на капитала		
Д-т с/ка Вземания по записани дялови вноски		11 000
К-т с/ка Основен капитал		11 000
б/ за отписване на съществуващото задължение		
Д-т с/ка Доставчици		10 000
Д-т с/ка Други разходи		1 000
К-т с/ка Вземания по записани дялови вноски		11 000

Б. Счетоводно отчитане в апортиращото дружество „Х” ООД

Стопанската операция за извършения апорт може да се отчете по следния начин:

Д-т с/ка Съучастия в дъщерни предприятия		11 000
К-т с/ка Клиенти		10 000
К-т с/ка Други приходи		1 000

ЗКПО не предвижда никакви специфични разпоредби, приложими за конкретния случай на апорт. Поради тази причина реализираният приход като разлика между балансовата стойност на вземането и приетата оценка на вещите лица в следствие на извършения апорт ще се обложи по общия ред в дружеството, извършващо апорта. Отчетените разходи в дружеството длъжник ще бъдат данъчно признати разходи, доколкото липсва изрична данъчна норма в същия закон за преобразуване в този конкретен случай.

3. Оценката на вещите лица да бъде равна на оценката, приета в дружествения договор, и същата да е по-ниска от номинала на вземането;

Практически пример при тази хипотеза:

Дружество с ограничена отговорност „Х” ООД ще направи непарична вноска в капитала на друго дружество „У” ООД. Обект на апорта ще е негово вземане към „У” ООД с номинална стойност 10 000 лв. Оценката на вещите лица е 9 000 лв. и същата е приета в дружествения договор. Поставените въпроси са: какви ще бъдат счетоводните записвания при двете дружества, с какви суми и какво е данъчното третиране на горепосочената сделка от гледна точка на ЗКПО?

Отговор на поставените въпроси:

А. Счетоводно отчитане в дружеството длъжник „У” ООД

На база на примерните суми осчетоводяването ще бъде следното:

а/ за вписване на увеличението на капитала

Д-т с/ка Вземания по записани дялови вноски	9 000
К-т с/ка Основен капитал	9 000
б/ за отписване на съществуващото задължение	
Д-т с/ка Доставчици	10 000
К-т с/ка Други приходи	1 000
К-т с/ка Вземания по записани дялови вноски	9 000

Б. Счетоводно отчитане в апортиращото дружество "Х" ООД

Осъщественият апорт може да се отчете по следния начин:

Д-т с/ка Съучастия в дъщерни предприятия	9 000
Д-т с/ка Други разходи	1 000
К-т с/ка Клиенти	10 000

Когато вземането на дружеството, извършващо апорта, бъде оценено на стойност по-малка от неговия номинал, отчетеният разход ще бъде данъчно признат, защото сме извън хипотезата за облагане на нереализирани загуби по смисъла на чл. 34 от ЗКПО поради факта на извършена реална сделка – дълг срещу собственост. Загубата за апортиращото дружество е действително реализирана. В този смисъл няма да има данъчна рестрикция по реда на същия закон, доколкото тя предвижда да се облагат нереализираните загуби до момента на тяхното фактическо реализиране и реално измерване, а не на база признаването им в следствие приблизителни счетоводни оценки.

IV. Данъчно третиране на сделките (дълг срещу собственост) по реда на ЗДДС и ЗДДФЛ.

Апортът се третира изключително благоприятно от ЗДДС. Съгласно чл. 10, ал. 1, т. 3 от Закона апортирането на активи не се счита за доставка. Това означава, че прехвърлянето на собствеността в резултат на апорт не води до облагане с ДДС, до издаване на фактура и до отразяване в дневника за продажби и в справката-декларация за съответния месец.

Данъчни ефекти по смисъла на ЗДДФЛ бихме имали, ако дадено вземане се апортира от физическо лице (ФЛ). Тези ефекти обаче не възникват към датата на апорта, доколкото чл. 13, ал. 4 от същия закон счита апорта за междинна операция от гледна точка на данъчното облагане. Тази норма предвижда да не се определя данък към датата на придобиване на акции и дялове на физическото лице, когато те са получени срещу направени непарични вноски. Евентуално данъчно облагане по смисъла на същия закон би възникнало при последващо разпореждане с придобитите в следствие на апорта дялове или акции.

Пример: Номинална стойност на вземането на физическото лице 10 000 лв.

Оценка, приета в дружествения договор и равна на оценката на вещите лица, 11 000 лв., представляващи 1100 дяла по 10 лв.

Година на извършване на апорта 2015. В тази година нямаме реализиран облагаем доход за физическото лице. Вместо вземането си ФЛ получава дялове на стойност 11 000 лв.

Продажба на всички дяловете 1100 по 12 лв. през 2016 г. за сумата от 13 200 лв. Данъчна основа от продажба на финансови инструменти е равна на разликата между продажната цена и документално доказаната цена на придобиване, т.е. $13\,200 - 10\,000 = 3\,200$ лв. Тъй като предметът на апорта (вземането) не е бил необлагаемо имущество при продажба или замяна по смисъла на чл. 13, ал. 1 от ЗДДФЛ, когато е извършен апортът през 2015 година (чл. 33, ал. 6, т. 5 от същия закон), в този случай цената на придобиване на дяловете е равна на документално доказаната цена на придобиване на имуществото, предмет на непаричната вноска, а именно вземането, чийто номинал е 10 000 лв.

ACCOUNTING AND TAX ASPECTS OF A DEBT-TO-EQUITY CONVERSION

Boyko Kostov
Certified Public Accountant,
Registered Auditor

Key words:	Summary
<i>Debt for equity</i> <i>In-kind contribution</i> <i>Accounting treatment</i> <i>Tax aspects</i> <i>Expert assessment</i>	<i>This article aims at providing practical guidance in the case of debt-to-equity swaps by analyzing the legal grounds of, the accounting for, and the tax treatment of, this kind of transactions in various circumstances.</i>